

**Liikesoittoimprovisaatio –
Kehotietoisuudella apua soittoimprovisaatioon**

Tanja Kettumäki

Kandidaatintutkielma

Musiikkiterapia

Marraskuu 2021

Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos

Avoin yliopisto, Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Kettumäki, Tanja. 2021. Liikesoittoimprovisaatio - Kehotuntemuksella apua soittoimprovisaatioon. Musiikkiterapian kandidaatintutkielma. Avoin yliopisto, Jyväskylän yliopisto. Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos. 34 sivua.

Tämä pedagogisterapeuttinen kandidaatintutkielma vastaa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän uusiin opetussuunnitelmiin kirjattuihin tavoitteisiin opettaa improvisaatiota musiikkioppilaitoksissa. Tutkimuksessa syvennyttiin tarkastelemaan, miten liikeimprovisaatio vaikuttaa pääinstrumentilla improvisoimiseen.

Tutkimuksen menetelmänä oli videoavusteinen palautehaastattelu. Tutkimus toteutettiin musiikkioppilaitoksessa, jossa yhdelle aikuiselle huiluoppilaalle annettiin yhteensä kuusi improvisaatiotuntia keväällä 2021, joista kolmella ensimmäisellä tunnilla keskityttiin soittoimprovisaatioon ja kolmella viimeisellä tunnilla otettiin mukaan liikeimprovisaatio. Tunnit videoitiin ja niistä muokattiin video, joka katsottiin jälkikäteen haastattelun yhteydessä elokuussa 2021. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teoriaohjaavaa sisällön analyysiä.

Tutkimuksen myötä löytyi termi liikesoittoimprovisaatio ja sen todettiin vapauttavan, yhdistävän, auttavan itseilmaisussa ja omien rajojen tutkimisessa, antavan rohkeutta sekä parantavan soittotekniikkaa. Kehollinen lähestyminen soittoimprovisaatioon mahdollisti sen, että soittamisesta saattoi tulla itseilmaisun väline omaksi iloksi, mikä on opetussuunnitelmissakin yksi tärkeimmistä tavoitteista.

Tutkimustulokset rohkaisevat tekemään jatkotutkimuksia liikesoittoimprovisaatiosta; soittoteknisten arvojen lisäksi näyttää siltä, että sillä voidaan auttaa oppilasta saamaan kosketus omiin tunteisiinsa. Pedagogisen sekä terapeuttisen opetusotteen yhdistäminen tuntuu olevan eduksi oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin sekä tasapainoisen elämän saavuttamiseksi.

Asiasanat: liikesoittoimprovisaatio, liike, soitto, improvisaatio, kehotuntemus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	4
2 AIEMPI TUTKIMUS	6
3 TUTKIMUSTAVOITE	8
4 AINEISTON ESITTELY	9
4.1 Improvisaatiotunnit.....	9
4.2 Pianoimprovisaatiopohjat.....	11
4.3 Videot ja haastattelu	13
5 AINEISTON ANALYYSI	15
5.1 Videoavusteinen palautahaastattelu.....	15
5.2 Sisällön analyysi.....	18
6 TULOKSET	19
7 POHDINTA	26
LÄHTEET	33

1 JOHDANTO

Olen peruskoulutukseltani klassisen musiikin huilunsoitonopettaja ja muusikko. Olen lähtenyt laajentamaan oppiani viime vuosina myös musiikkiterapian puolelle. Tämä kandidaatintutkielma on tutkimusmatka yhdistää musiikkipedagogiikan sekä -terapian parhaimpia puolia ja tuoda näitä kahta, välillä mielestäni hieman väkisinkin eroteltuna nähtyä linjaa lähemmäs toisiaan improvisaation avulla; omaa tapaan lähestyä kandidaatintutkielmani aiheitani voisi sanoa pedagogisterapeutiksi.

Opetushallituksen (2017) julkaisemissa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän uusissa opetussuunnitelmissa improvisaation opettaminen on kirjattu nyt musiikin perus- ja syventävien opintojen tavoitteisiin (Opetushallitus, 2017, s. 48, 50). Tästä on alkanut oma tutkimusmatkani kohti erilaisia kokeiluja sekä uudenlaista ajattelua; omassa opettajankoulutuksessani improvisaatioon panostettiin hyvin vähän. Uudet opetussuunnitelmat mahdollistavat paremmin ja monipuolisemmin oppilaan kuuntelun sekä eri aistien käytön; kehollisuus on erikseen mainittu yhdeksi tärkeäksi oppimisen keinoksi. Myönteisillä oppimiskokemuksilla, ilolla ja taiteesta nauttimisella pyritään nostamaan oppilaan omaa sisäistä motivaatiota oppia. Samalla oppilasta ohjataan ottamaan enemmän vastuuta omasta oppimisestaan. Pidän tavasta, jolla oppilaan aito kohtaaminen sekä välittävä ja toista kunnioittava vuorovaikutus on nostettu esille. Kestävää hyvinvointia edistävä toimintakulttuuri sekä tutustuminen taiteidenväliseen vuorovaikutukseen ovat tavoitteena myös. (Opetushallitus, 2017, s. 11, 13, 48.) Näihin arvoihin perustan kandidaatintutkielmani. Tuntuu, että nämä arvot ovat luonteva osa terapeutista toimintamallia. Oltaisiinko uusissa opetussuunnitelmissa ottamassa askel lähemmäs terapeutista suuntaa?

Tässä haastattelututkimuksessa minun on tarkoitus selvittää, millainen vaikutus liikeimprovisaatiolla on soittoimprovisaatioon; miten huomioimalla enemmän kehoa vaikutetaan pääinstrumentilla improvisoimiseen? Olen tutkinut soitto- ja tanssi-improvisaation yhdistämistä musiikkipedagogiikan ylemmässä

ammattikorkeakoulututkinnoissa (ks. Kettumäki, 2020) ja nyt halusin lähteä tutkimaan aihetta oppilaan kanssa tuoden mukaan käytännön pedagogisia piirteitä. Tavoitteenani on saada tietoa, onko oma kiinnostukseni yhdistää soittoa ja liikettä improvisoiden panostuksen arvoinen ja voisiko sitä hyödyntää enemmänkin instrumenttiopinnoissa.

Toteutin täysi-ikäisen (30+) huiluoppilaani kanssa keväällä 2021 kuusi (6) improvisaatiotuntia, joista kolmessa ensimmäisessä (etätunnit) tutustuimme improvisaatioon huilulla ja kolmessa jälkimmäisessä (lähitunnit) liitimme huiluimprovisaatioon mukaan liikeimprovisaation. Kokeilujen myötä syntyi termi ”liikesoittoimprovisaatio”. Videoin tunnit ja valikoin videoista kohdat, jotka katsoimme elokuussa 2021 yhdessä oppilaani kanssa oppilaan haastattelun yhteydessä. Tutkimusmenetelmänäni käytin videoavusteista palautehaastattelua (Stimulated Recall Method), jossa oppilaan haastattelu, eli hänen omat kokemuksensa tuntiemme improvisaatiokokeiluista, olivat ensisijainen tutkimusaineisto; toissijaisen aineiston muodostivat improvisaatiotuntien videot. Aineiston analyysimenetelmänä käytin teoriaohjaavaa sisällön analyysiä.

Käytän tässä kandidaatintutkielmassa fyysisestä kehon liikuttamisesta nimeä *liike*, en tanssi. Koen liike-sanana neutraaliksi, mikä vapauttaa mielen käyttämään kehoa ilman suorituspainetta. Minkälainen kehon liikuttaminen tahansa on helppo ajatella liikkeeksi, vaikka monet tutkijat puhuessaan kehon liikuttamista musiikin mukana, puhuvat yleisesti tanssista. (Kaepler, 2000, s. 117; Lehtikoinen, 2014, s. 15). Kokemukseni mukaan monet kuitenkin kokevat, että pysyäkseen nimeämään omaa liikkumistaan tanssiksi, vaatii se liikkeen muodon ja kehon tiettyä kontrollia ja tarkoituksenmukaisuutta. Tässä tutkimuksessa hain pienen kynnyksen heittäytymistä kehon liikuttamiseen.

Käytän tässä kandidaatintutkielmassa tutkimuksen edetessä keksimääni termiä *liikesoitto* tilanteesta, jossa henkilö sekä liikkuu että soittaa samanaikaisesti. *Liikesoittoimprovisaatio* puolestaan kuvastaa tilannetta, jossa sekä liike että soitto keksitään hetkessä, eikä tilanteessa edetä sovittujen liikkeiden tai nuottien mukaisesti. Termiä *vapaa improvisaatio* käytän tilanteessa, jossa oppilas saa vapaasti valita käyttääkö sekä soitto- ja liikeimprovisaatiota vai vain toista.

2 AIEMPI TUTKIMUS

Tutkimuksia varsinaisesti soiton ja liikkeen yhdistämisestä on haasteellista löytää; vielä haasteellisempaa on löytää tutkimuksia näiden kahden taideaineen yhdistämisestä improvisoiden. Musiikkipedagogiikan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyöni *Muusikko tanssii - Taidepedagogiikan uudelleen jäsentäminen soitto- ja tanssi-improvisaation kautta* (Kettumäki, 2020) on toistaiseksi ainutlaatuinen tutkimus, siitä mitkä keinot auttavat soitto- ja tanssi-improvisaation yhdistämisessä; lisäksi tutkimuksessa tutkittiin uudenlaisia lähestymistapoja soitonopetukseen uusien opetussuunnitelmien myötä. (Kettumäki, 2020.) Käytin jo tuolloin vahvasti Teemu Kiteen (2014) tohtorinväitöskirjaa *Kelluntamusiikki -Improvisoinnin opetusmenetelmä* inspiraation lähteenäni ja jatkan teokseen viittaamista tämän tutkimuksen pohdinnoissa; käytin Kiteen metodiikkaa toteuttaessani pianoimprovisaatiopohjat (ks. 4.2). Kide (2014) kuvaa hyvin käsinkoskeltavasti, miten instrumentin improvisaation opetuksessa ollaan haasteen edessä myös opettajien kesken, kun opettajan tulisi luopua opettamisesta ja antaa koulun tilaan (Kide, 2014, s. 206).

Johanna Partio (2019) on puolestaan tehnyt kirjallisuuskatsauksena taidekasvatuksen maisterintutkielmansa *Anna Halprinin improvisaatiokäsityksen ulottuvuudet* tanssi-improvisaation historian ja eri traditioiden tutkimisen pohjalta. Tutkielman yksi mielenkiintoinen poiminta on Halprinin ajatus käyttää improvisaatiota tiedostetun ja tiedostamattoman tutkimiseen, jossa tietoisuus jakautuu neljään eri osaan: fyysiseen, emotionaaliseen, mielelliseen ja spirituaaliseen (Partio, 2019, s. 49). Heta Jonsson (2013) lähestyy vuorostaan kehollisuuden tieteenfilosofiasta käsin ymmärryksen lisäämiseen kehollisesta olemuksesta Pro gradussaan *Keho ja mieli liikkeelle! - Kokemuksia kehollisuudesta ja kehon merkityksistä luovan liikkeen kurssilla*. Myös Jonssonin tutkimuksessa nousee esille tietoisuus, jonka jälkeen voidaan vasta alkaa kehittää kehon ja mielen yhteyttä. (Jonsson, 2013.)

Tanssiliiketerapiaa sivuavissa tutkimuksissa todetaan, että mielenterveys ja kyky ilmaista tunteita kehon liikkeen kautta liittyvät yhteen (Punkanen, Saarikallio, Leinonen, Forsblom, Kulju & Luck, 2017; Leinonen, 2013; Jonsson 2013). Tutkimuksissa on todettu, että tanssiliiketerapia on pätevä terapeuttinen työkalu masennuksen ja tunnetoiminnan hoidossa (Punkanen ym. 2017; Leinonen, 2013), mutta että sen käyttöä tulisi laajentaa myös muuhun terveyttä edistävään toimintaan, kuten koululiikuntaan (Leinonen, 2013). Raisa Luopajarvi (2012) on tutkinut erityisesti nuorten tunteiden musiikillista liikeilmaisua, nuorten kehityksellisiä näkökulmia liittyen musiikillisiin tunnetaitoihin sekä yleiseen emotionaalisuuteen ja mielenterveyteen. Tieto erilaisten tunteiden erilaisista ilmenemisistä kehonliikkeessä hyödyttää erityisesti tanssiterapeuttisessa työssä, sillä siinä nähdään, että mieli ja ruumis ovat toisistaan erottamaton yhtälö. (Luopajarvi, 2012.) Kokisin, että tuntemus eri tunteiden ilmenemisessä kehon kielessä auttaisi myös instrumenttiopettajia työssään lasten ja nuorten kanssa.

3 TUTKIMUSTAVOITE

Tutkimustavoitteeni oli selvittää:

1. miten liikeimprovisaatio vaikuttaa soittoimprovisaatioon?

Halusin tutkia, miten huomioimalla enemmän kehoa vaikutetaan pääinstrumetilla improvisoimiseen; auttaisiko liike oppilasta laskeutumaan analysoivasta pääntasosta tuntevaan kehon tasoon? Oman henkilökohtaisena tutkimuksena toteutetun YAMK-opinnäytetyöni jälkeen kiinnostukseni oli tutkia, miten oppilas kokee soiton ja liikkeen yhdistämisen improvisaatiolla.

Tuloksista toivon saavani tietoa, onko kiinnostukseni yhdistää soittoa ja liikettä hyödyllinen ja voisiko siitä hyötyä kaikki oppilaani tai jopa kaikkien instrumenttien oppilaat. Tutkimustuloksista voisi saada hyötyä mahdollisesti myös toiset soitonopettajat.

4 AINEISTON ESITTELY

Tutkimusaineisto jakaantuu ensisijaiseen aineistoon eli haastatteluun sekä toissijaiseen aineistoon eli improvisaatiotuntien videotallenteisiin. Kuvaan seuraavaksi molempia aineistoja alkaen improvisaatiotuntien toteutuksesta ja niissä käyttämästäni pianoimprovisaatiopohjista avatakseni ymmärrystä siitä, miten ja millaisessa tilanteessa ja ilmapiirissä aineistot syntyivät.

4.1 Improvisaatiotunnit

Pidin yhteensä kuusi (6) improvisaatiotuntia täysi-ikäiselle (30+) huiluoppilaaleni loppukevään 2021 aikana; oppilas oli soittanut huilua tuolloin kaksi vuotta. Tutkimuksessa käytetyt tunnit olivat samalla oppilaan omia soittotunteja. Jokaisen tunnin kesto oli 45 minuuttia. Kolmella ensimmäisellä improvisaatiotunnilla tutustuimme improvisaatioon soittamalla, sillä emme olleet improvisoineet juurikaan huilulla tunneillamme. Kolme ensimmäistä tuntia tapahtuivat Zoom-videoyhteyden välityksellä, sillä koronarajoitukset estivät lähituntien pidon; oppilas oli omassa kodissaan ja minä omassani. Nämä tunnit nauhoitettiin Zoom-ohjelman tarjoamalla nauhoitusmahdollisuudella ja tallennettiin Zoomin omaan pilvipalveluun.

Kolmella viimeisellä improvisaatiotunnilla tutustuimme liikesoittoimprovisaatioon eli yhdistimme liikkeit huiluimprovisaation, mikä oli myös uutta oppilaalleni. Kolme viimeistä tuntia pystyimme pitämään lähitunteina ja pidimme ne fyysisesti musiikkioppilaitoksen isommassa salissa, jossa mahtui paremmin liikkumaan. Tunnit videoitiin iPadille (ks. taulukko 1).

TAULUKKO 1. Improvisaatiotuntien toteutus (toissijainen aineisto).

Improvisaatiotunnit	Toteutustapa	Tunnin aihe	Nauhoitus
1. tunti 7.4.2021	Etätunti	Soittoimprovisaatio	Zoom-pilvipalvelu
2. tunti 21.4.2021	Etätunti	Soittoimprovisaatio	Zoom-pilvipalvelu
3. tunti 28.4.2021	Etätunti	Soittoimprovisaatio	Zoom-pilvipalvelu
4. tunti 6.5.2021	Lähitunti	Liikesoittoimprovisaatio	iPad
5. tunti 12.5.2021	Lähitunti	Liikesoittoimprovisaatio	iPad
6. tunti 19.5.2021	Lähitunti	Liikesoittoimprovisaatio	iPad

Improvisaatiotuntien suunnittelussa tähtäsin siihen, että ennen improvisoimaton, pari vuotta huilua soittanut aikuinen, pystyisi kokeilemaan rohkeasti äänillä leikkimistä sekä myös yhdistämään liikettä soittoimprovisaatioon. Tämä haastoi minut opettajana luopumaan perinteisestä opettamisesta ja laskeutumaan yhdessä tekemisen tasolle. Tutkimuskysymykseni, miten liikeimprovisaatio vaikuttaa soittoimprovisaatioon, ohjasi tuntien suunnittelua ja toteutusta.

Pystyäkseen selvittämään tämän tuli meidän ensin tutustua pelkällä omalla pääinstrumentilla improvisoimiseen, jotta pystyisimme vertaamaan soittoimprovisaatiota sellaiseen soittoimprovisaatioon, joka tapahtuisi liikeimprovisaation jälkeen tai ehkä jopa sen aikana. Minun tuli haastaa oppilas soittoimprovisoimisen lisäksi myös liikkumaan yhtä aikaa soiton kanssa, mikä on luonnollisesti melko haastavaa sitä vähemmän tehneelle. Liikekokeilujen tuli olla yksinkertaisia ja mukavia siten, että niiden tekeminen tuntui mahdolliselta oppilaasta. Tärkeimpänä koin antaa vinkkejä soiton aikana kokeiltavista liiketavoista oppilaaleni; tämä tapahtui omalla aktiivisella osallistumisellani liikesoittoimprovisaatioihin.

Etätunneilla (ks. taulukko 2) soittoimprovisaatio tapahtui pianoimprovisaationauhojen säestyksellä, joista kerron seuraavassa kappaleessa; lähitunneilla säestin itse oppilasta pianolla. Lähitunneilla liikekokeilujen yhteydessä annoin lopuksi aina oppilaalle mahdollisuuden vapaaseen improvisaatioon, jolloin hän sai valita improvisoidako pelkästään soittaen vai liittää soittoon mukaan liikkeen.

Näin toimien oppilas sai kokemuksen soittoimprovisaatiosta, liikesoittoimprovisaatiosta sekä vapaasta improvisaatiosta.

TAULUKKO 2. Haastattelussa katsotun, kolmen ensimmäisen etätunnin improvisaatioiden tiedot (toissijainen aineisto).

Improvisaatiotunnin päivämäärä	Katsotun videon pituus	Säestys	Tunnin sisältö
1. tunti (etätunti) 7.4.2021	2 min 51 s	<ul style="list-style-type: none"> pianoimprovisaatiopohja (nauha) staattinen 50/60 bpm (beat per minute) a-molli 4/4-osaa 	Soittoimprovisaatiota
2. tunti (etätunti) 21.4.2021	4 min 36 s	<ul style="list-style-type: none"> pianoimprovisaatiopohja (nauha) staattinen + murtosoinnut 60-64 bpm a-molli 4/4-osaa 	Soittoimprovisaatiota
3.tunti (etätunti) 28.4.2021	7 min 12 s	<ul style="list-style-type: none"> pianoimprovisaatiopohja (nauha) staattinen + murtosoinnut 60-64 bpm a-molli ja C-duuri 4/4-osaa 	Soittoimprovisaatiota
Videon kokonaiskesto		14 min 43 s	

4.2 Pianoimprovisaatiopohjat

Avaan hieman sitä, mitä olin nauhoittanut oppilaalle häntä inspiroimaan soittoimprovisaatioihin etätunneille. Mielestäni luomani pianoimprovisaatiopohjat antoivat oppilaalle riittävästi tukea, mutta mahdollistivat vapaan kuljeskelun avoimessa sointumaailmassa. Ne eivät siis rakentuneet vahvoille kadensseille (vrt. Kide, 2014) pois lukien C-duuri sointupohja (ks. nuottiesimerkki 3). Nauhoitin kolmelle ensimmäiselle etätunnille kolme pianoimprovisaatiopohjaa, jotka lähetin oppilaalle WhatsApp-ohjelman kautta. Oppilas soitti puhelimensa WhatsApp-ohjelman välityksellä nauhan kanssa, mikä kuului puhelimen ollessa aivan tietokoneen mikrofonin vieressä hyvin ja tallentui myös nauhalle hyvin;

tämä oli meille tuttu toimintamalli jo aiemmin pidetyiltä etätunneilta ennen tutkimusta. Ensimmäiselle improvisaatiotunnille loin a-mollissa liikkuvan, staattisen improvisaatiopohjan, joka oli 4/4-tahtilajissa (ks. nuottiesimerkki 1).

NUOTTIESIMERKKI 1. Staattinen improvisaatiopohja a-mollissa.

Toiselle improvisaatiotunnille loin a-mollissa liikkuvan, murtosoinnuille rakennetun improvisaatiopohjan, joka oli 4/4-tahtilajissa (ks. nuottiesimerkki 2).

NUOTTIESIMERKKI 2. Murtosoinnuilla etenevä improvisaatiopohja a-mollissa.

Kolmannelle improvisaatiotunnille loin C-duurissa kulkevan, sekä staattista että murtosointukulkua hyödyntäneen improvisaatiopohjan. Nauhan tahtiosoitus oli 4/4, mutta lähitunneilla käytin pohjaa myös 3/4-tahtilajissa (ks. nuottiesimerkki 3). Pohjan tallensin vain sointumerkkeinä itselleni muistiin.

NUOTTIESIMERKKI 3. C-duurissa oleva improvisaatiointupohja.

Improvisationauhojen kestot olivat 3:15-10:23 minuuttia. Lähetin nauhat vasta soittotunnin aikana, jolloin oppilas ei päässyt tutustumaan nauhoihin etukäteen. Tunnilla oppilas sai soittaa nauhan kanssa oman tuntemuksensa mukaan niin kauan kuin tuntui hyvältä. Yhden soittoimprovisaation kesto oli keskimäärin n. 2 minuuttia. Käytin samoja improvisaatiopohjia lähitunneilla (ks. taulukko 3)

pianoa soittaen; tuolloin pystyin yhdistelemään luontevasti staattista ja murto-sointupohjaa sekä pystyin seuraamaan oppilaan tuntemuksia ja reagointia luonnollisesti paremmin.

TAULUKKO 3. Haastattelussa katsotun, kolmen lähitunnin improvisaatiovideon tiedot (toissijainen aineisto)

Improvisaatiotunnin päivämäärä	Katsotun videon pituus	Säestys	Tunnin sisältö
4. tunti (lähitunti) 6.5.2021	6 min 37 s	<ul style="list-style-type: none"> • eläväsäestys (piano) • staattinen + murtosoinnut • a-molli ja C-duuri • 4/4-osaa 	Liikesoittoimprovisaatiota + vapaata improvisaatiota
5. tunti (lähitunti) 12.5.2021	5 min 40 s	<ul style="list-style-type: none"> • eläväsäestys (piano) • C-duuri • 3/4-osaa 	Liikesoittoimprovisaatiota + vapaata improvisaatiota
6. tunti (lähitunti) 19.5.2021	11 min 17 s	<ul style="list-style-type: none"> • nauha + eläväsäestys (piano) • a-molli ja C-duuri • 4/4-osaa ja 3/4-osaa 	Liikesoittoimprovisaatiota opettajan kanssa nauhan säestyksellä + vapaata improvisaatiota
Videon kokonaiskesto 23 min 04 s			

4.3 Videot ja haastattelu

Ensisijainen aineisto tuli haastattelusta, joka toteutettiin 27.8.2021 oppilaan kotona. Katsoimme ensin kolmesta ensimmäisestä improvisaatiotunnista tekemäni videokoosteen, jonka yhteiskesto oli 14 min 43 s. Ensimmäisen videon jälkeen toteutetun haastattelun pituus oli 14 minuuttia 48 s (ks. taulukko 2 ja 4). Välittömästi tämän jälkeen katsoimme videokoosteen kolmesta viimeisestä liikeimprovisaatiotunnista, jonka yhteiskesto oli 23 min 04 s. Toisen haastattelun kesto oli 21 min 22 s (ks. taulukko 3 ja 4).

TAULUKKO 4. Haastattelun toteutuspäivämäärä sekä haastattelussa katsottujen videoiden ja haastattelujen pituudet.

Haastattelun päivämäärä	Katsotun videon pituus (toissijainen aineisto)	Haastattelun pituus (ensisijainen aineisto)
27.8.2021 soittoimprovisaatiovideo	14 min 43 s	14 min 48 s
27.8.2021 liikesoittoimprovisaatio- video	23 min 04 s	21 min 22 s

5 AINEISTON ANALYYSI

Saadakseni ensisijaisen tutkimusaineiston eli haastattelun, tuli minun suunnitella, toteuttaa ja videoida improvisaatiotunnit, valikoida ja muokata haastattelussa katsotut videot improvisaatiotunneista sekä nauhoittaa haastattelu. Tämän jälkeen pääsin analysoimaan tutkimuksen aineistoa. Tutkimusmenetelmäni oli videoavusteinen palautehaastattelu (Stimulated Recall Method) ja aineiston analyysin tekniikkana käytin teoriaohjaavaa sisällön analyysiä.

Avaan seuraavassa tutkimuksen etenemistä. Kerron tutkimusmenetelmästä sekä kuvaan tiedon hankinnassa käytettyjä keinoja, tutkimuksen vaiheita sekä perustelen tekemiäni valintoja. Kerron myös sisällön analyysin tekniikasta.

5.1 Videoavusteinen palautehaastattelu

Tutkimusmenetelmäni oli videoavusteinen palautehaastattelu (Stimulated Recall Method). Sen perusajatus on, että haastateltavan on mahdollista kokea alkuperäinen tilanne elävästi ja tarkasti uudelleen, kun hänelle esitetään ärsykejä ja vihjeitä alkuperäisestä tilanteesta (Huang, 2014, s. 3). Tässä tapauksessa katsotut videonauhoitteet tunneista toimivat ärsykkeinä muistiin palauttamiselle. Palautehaastattelussa haastattelijan rooli on siis auttaa keskustelun aloittamisessa ja osallistaa haastateltava jälleen tutkimukseen, auttaa haastateltavaa palauttamaan muistoja ja tunteita mieleen, jotta haastateltava pystyisi luomaan uusia oivalluksia, täydentämään ja jatkamaan kerrontaa sekä saisi itsetuntemukseensa jotain lisää (ks. Hakomäki, 2013, s. 130). Tärkeätä oli alustaa haastattelutilanne kertomalla, että oppilaan tämänhetkiset ajatukset ja tunteet olivat arvokkaita, tavoite ei niinkään ollut palauttaa mennyttä kokemusta täydellisesti samanlaisena uudestaan mieleen. Improvisaatiotuntien ja videoiden katselun välille jäänyt aika oli 3,5–4,5 kuukautta.

Haastattelu pidettiin 27.8.2021 oppilaan kotona ja se nauhoitettiin Samsung A8 -puhelimien ääninauhurin haastatteluominaisuudella. Katsoimme tuolloin keväällä pidetyistä tunneista kaksi eri videota, jotka olin muokannut iPadilla ja

lähettänyt oppilaalle haastattelutapaamisen alussa WeTransfer -ohjelman kautta. Videot katsoimme oppilaan isohkosta televisiosta, jonka hän liitti tietokoneeseensa. Etätuntien alkuperäinen video nauhoitettiin Zoom-ohjelmalla koko tunnista. Sivuhuomautuksena mainittakoon, että innostuksissani lähetin kolmen ensimmäisen kerran Zoom-nauhoitteen koko tunnista oppilaalle tuntien päätyttyä; oppilas katsoi kaksi ensimmäistä leikkaamatonta tuntia omalla ajallaan keväällä ennen varsinaista haastattelua elokuussa. Muokkasin etätuntien Zoom-videoista iPadillä videon, jonka kesto oli 14 min 43 s. Lähitunnit videoin suoraan iPadille, jolloin videon muokkaus oli helppoa; lähituntien videon kestoksi tuli 23 min 04 s.

Valitsin katsottaviksi kohdiksi kolmelta ensimmäiseltä etätunnilta kohdat, joissa oppilaani improvisoi huilulla säestysnauhan kanssa eli soittoimprovisoi. Kolmelta viimeiseltä lähitunnilta valitsin videolle kohdat, joissa oppilas teki liikesoittoimprovisaatiota sekä kohdat, joissa hän sai vapaasti liikkua tai olla liikukumatta samalla huilulla improvisoiden, eli hän teki vapaata improvisaatiota. Olin valinnut videolle myös viimeisellä kerralla nahoitetun pätkän, jossa liikesoittoimprovisoimme yhdessä oppilaan kanssa tutun pianonauhan säestyksellä. Haastattelun pohjana käytetyille videoille valitsemani kohdat sijoittuivat aina jokaisen tunnin loppuun.

Improvisaatiotunneilla tehdyt alkulämmittelyt ja kysymysvastaus -improvisaatiot ilman harmoniapohjaa sekä monotoniset minusta alkunsa saaneet liikekokeilut yhdessä huilunsoiton kanssa eivät mielestäni antaneet tarpeeksi virikkeitä haastatteluun, eivätkä mielestäni herättäneet tunnepitoisimpia muistoja improvisaatiokokeiluista. Näin ollen haastattelussa katsotulle videoille valitsemani kohdat tuntuivat luontevilta valinnoilta, sillä niissä oppilas haastoi itsensä keksessään soittonsa ja liikkeensä itse. Lisäksi nauhamateriaalia piti karsia runsaasti, jotta saataisiin tutkimuksen kannalta tärkeimmät kohdat esille. Näin ollen 45 minuutin mittaisista tunneista leikkaantui suurin osa pois ja nauhalle valikoitui mielestäni oleellisimmat kohdat tuntien lopusta, jolloin olimme sopivasti jo ”lämpimiä”. Tutkimuskysymykseni ohjasi vahvasti valintojani.

Katsoimme ensimmäisen videon ja sen jälkeen lähdimme keskustelemaan oppilaan ajatuksista ja siitä, miltä tuntui katsoa videot soittoimprovisaatiosta. Emme keskustelleet videon katselun aikana. Esitin seuraavat kysymykset oppilaalle ensimmäisessä haastattelussa:

- 1) Mitä ajattelit improvisaatiosta ennen tutkimusta?
- 2) Mitä ajattelet improvisaatiosta nyt?
- 3) Mitä olet saanut tästä projektista?

Ensimmäisen haastattelun jälkeen jatkoimme välittömästi toisen videon katsomiseen, jonka jälkeen teimme toisen haastattelun. Emme keskustelleet myöskään toisen videon katselun aikana. Toisessa haastattelussa esitin seuraavat kysymykset oppilaalle:

- 1) Mitä mieltä olet liikeimprovisaatiopätkistä?
- 2) Miten liikeimprovisaatio vaikutti sinun soittoimprovisaatioosi?**
- 3) Mikä on mainitsemasi ”uusi maailma”? Mitä ajattelet tulevaisuudessa tästä?

Tutkimuksen kuluessa olin kertonut oppilaalle kysymysten avoimuudesta ja suuntaa-antavasti kuvaillut millaisia kysymyksiä saatan kysyä, joten kysymysten tyyli ei ollut täysin yllätys hänelle. Molemmissa haastatteluissa kolmannet kysymykset sekä toisen haastattelun ensimmäinen kysymys syntyivät haastattelun tunnelmasta ja siinä esiin nousseista vastauksista. Halusin pitää haastattelussa avoimen ilmapiirin ja pystyä reagoimaan esiin nouseviin tilanteisiin herkästi, joten en ollut lyönyt lukkoon kaikkia kysymyksiä etukäteen. Dialogisen orientaation mukaisesti halusin painottaa tämän hetken merkitystä uusien merkitysten syntymisen mahdollistajana, jolloin tärkeäksi tulee tarina, joka syntyy tässä-ja-nyt (Seikkula, 2019, s. 3). Toisen haastattelun toinen kysymys oli tutkimuskysymykseni ja esitin sen sellaisenaan oppilaalle.

5.2 Sisällön analyysi

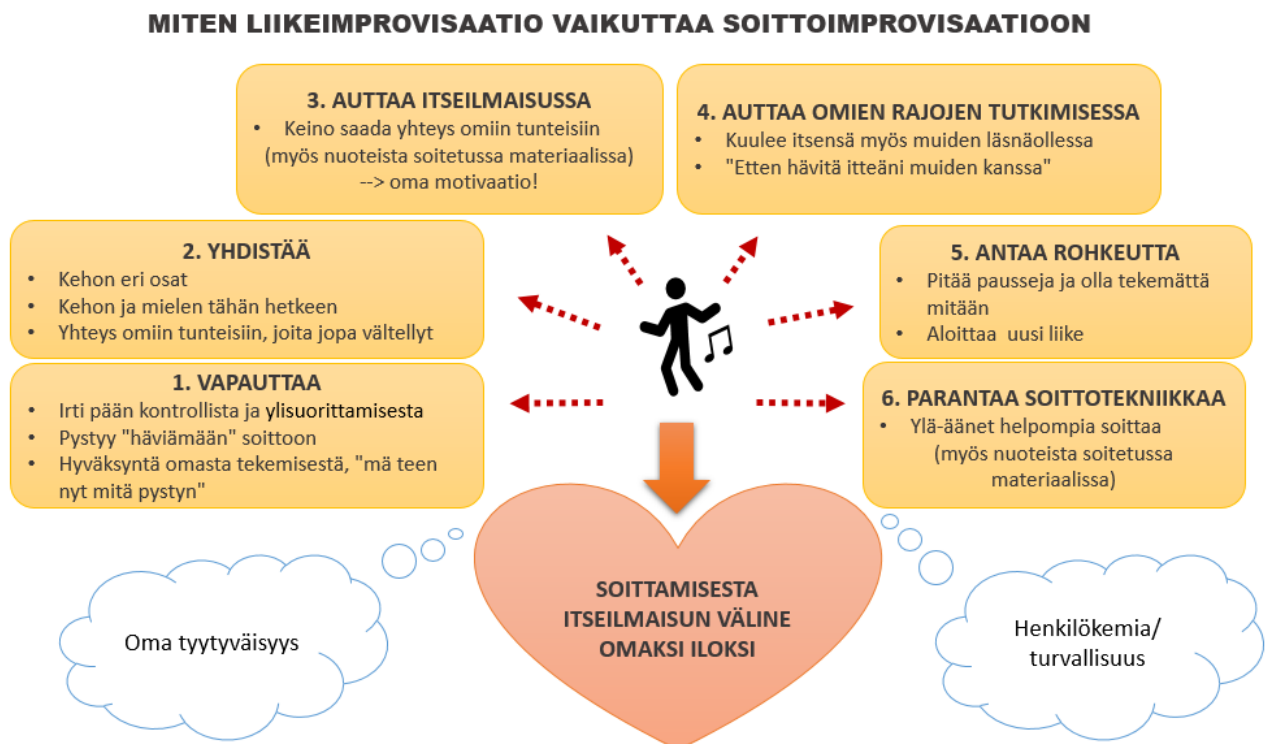
Aineiston analysointiin käytin sisällön analyysiä saadakseni esille haastattelussa esiin tulleitten vastausten merkitykset. Sisällön analyysi toimi hyvin litteroidun haastattelun analysointimenetelmänä, kun halusin kuvata haastattelun keskeistä sisältöä tiiviissä kirjoitetussa muodossa. (Leinonen, 2018.) Ensin poimin haastattelusta toistuvia teemoja esille pelkistäen niitä eli redusoiden. Sen jälkeen yhdistelin syntyneitä teemoja luoden yläluokkia niille eli klusteroin tuloksia. Lopuksi käsitteellistin löytyneet tulokset osittain Opetushallituksen (2017) antamiin opetussuunnitelmiin sekä Blomin ja Chaplinin (1988) luomiin improvisaatiotuntien tavoitteisiin, jotka käyn tarkemmin lävitse pohdinnoissa. Näin ollen sisällön analyysi oli teoriaohjaava.

Haastattelun nauhoitus Samsung A8-puhelimen ääninauhuriohjelmalla mahdollisti keskustelun hidastamisen, jolloin litterointi helpottui. Käytin haastattelusta litteroimassa tekstissä eri värejä eri teemoille, jolloin niiden luokittelu oli helpompi toteuttaa. Tutkimuskysymykseni, miten liikeimprovisaatio vaikuttaa soittoimprovisaatioon, ohjasi valintojani haastattelun kysymyksissä sekä myös haastattelun analysoinnissa ja auttoi löytämään oleellisen materiaalin.

Haastattelussa esiin nousseet teemat olivat osittain limittäin ilmeneviä ja välillä tuntui haasteelliselta löytää sopiva yläkategoria kuvaamaan oppilaan vastausta. Osa vastauksista sopii näin ollen moneen yläkategoriaan. Koin kuitenkin, että tutkimuksen tärkein anti nousi selkeästi esille vastauksissa.

6 TULOKSET

Liikeimprovisaatio vaikuttaa soittoimprovisaatioon seuraavilla tavoilla: 1) vapauttaa, 2) yhdistää, 3) auttaa itseilmaisussa, 4) auttaa omien rajojen tutkimisessa, 5) antaa rohkeutta ja 6) parantaa soittotekniikkaa (ks. kuvio 1). Esiin tulevista vastauksista nostan loppuyhteenvetona vielä tärkeän huomion, johon kaikki vastaukset vaikuttavat: oppilas kokee, että liikesoittoimprovisaation ansiosta soittamisesta tulee vihdoinkin itseilmaisun väline omaksi iloksi. Käyn edellä mainitut kuusi teemaa seuraavaksi yksitellen läpi. Oppilaan sitaateista huomaa, miten teemat menevät monesti hieman päällekkäin ja sama lause sopii näin ollen moneen eri yläkategoriaan. Lopuksi tuon esille oppilaan tyytyväisyyden kokemuksiin sekä oppilaan tuntemuksia oppilaan ja opettajan kemiasta, sillä ne vaikuttivat mielestäni vahvasti soittoimprovisaatioihin ja myös yleisesti tutkimuksen onnistumiseen.

KUVIO 1. Haastattelun tulokset.

1. Vapauttaa

"Mun mielestä vapautti sitä soittoimprovisaatiota, kun siihen ei jääny niin paljon aivokapasiteettiä miettiä, et mitä sormet tekee ja siten toisekseen sen takia et se toi sen tekemisen väistämättä enemmän sinne kehoon, jolloin yhteys sinne ytimeen on tietenkin voimakkaampi, kun ei oo vaan siellä päässä."

Oppilas kokee hyötyvänsä liikeimprovisaatiosta soiton yhteydessä siten, että se vähentää päässä tapahtuvaa analysointia ja auttaa laskeutumaan enemmän kehoon myös soiton aikana.

"En muistanut, että oli näin hienoja! Mä en näe itestäni sitä, että joutu pinnistämään, että pysty päästämään irti. Ettei mee semmoseen ylisuoritustilaan, et mun täytyy tehdä sitä ja tätä. Ei näy ulospäin, mutta muistan kun katson nyt tota. Kyllä se onnistu sitten ihan ok. Työn määrä ei näy. Mut toisaalta, kun ei ollu pakko liikkua ja oli silmät kiinni, ni ku katoin tätä, ni muistin et sit siinä esimerkiksi hävis sit jotenki siihen ihan kokonaa, tai ei kokonaa, mutta aika paljon siihen, et vaan soitti jotain."

Oppilas kokee, että vapautuminen on aluksi haastavaa ja vaati työtä, mikä ei ilmene oppilaan mielestä videoilla näkyvästä materiaalista. Hän kokee hienona hetkenä vapaan improvisaation hetken, jolloin sai itse päättää, käyttääkö myös liikettä soittoimprovisaation kanssa. Kommentti koskee erityisesti 4. improvisaatiotunnilla ollutta hetkeä, jonka katsominen videolta nostatti oppilaalle kyyneleet silmiin haastattelussa. Soittoon "häviäminen" tuntuu hänestä merkittävältä.

"Muistan et yllättävään hyvin pysty päästämään irti siitä, et mä teen sitä mitä mä nyt pystyn."

Vertaamista opettajaan ilmenee hieman yhteisessä liikesoittoimprovisaatiossa viimeisellä improvisaatiotunnilla, mutta oppilas kokee haasteista huolimatta pystyvänsä päästämään irti liiasta yrittämisestä ja vertaamisesta sekä hyväksymään oman tuotoksen juuri sellaisena kuin se siinä hetkessä on.

2. Yhdistää

"Aikaisemmin se (soittaminen) oli minusta itsestä irrallinen suoritus. Ja vähän semmonen niinku et eri kehon osat vaan irrallisina toimittaa sitä omaa tehtäväänsä, että tulee sitä ääntä mitä kuuluu tulla. Se jotenkin fuusioitui. Toi eri kehon osat ja eri tasot paremmin yhteen yhdeksi kokonaisuudeksi."

Oppilaan mukaan huilunsoitto on aiemmin tuntunut mekaaniselta suorittamiselta. Liikeimprovisaation yhdistäminen soittoimprovisaatioon tekee soittokokemuksesta fyysisesti kokonaisvaltaisemman.

"-- se toi sen tekemisen väistämättä enemmän sinne kehoon, jolloin yhteys sinne ytimeen on tietenkin voimakkaampi, kun ei oo vaan siellä päässä."

"Pää vie ja hajoaa ympärille ilmaa ni se liike, se keho pitää meidät tässä."

Oppilaan mukaan liike yhdistää kehon tähän hetkeen.

"-- ja yhteys itseen. Koska mulla ainakin se on ollu tosi vaikeeta. Mä oon eläny suurimman osan elämästä peläten omia tunteita ja vältellen, en oo osannu edes nimetä niitä, oppinut tunnistamaan edes niitä. Et yhdistää jonkun tommosen avulla. Ja sit toisaalta sekin, et koska ei tarvi nimetä ja kuitenkin on väline, jolla niitä tavallaan käsittelee ja tuo ulos, mutta ne ei ole sanoja ja ei oo kuitenkaan sitä et istuu paikallaan ja tuntee vaan hirveesti ja yrittää niin, ku hiljaa pään sisällä... nii.. ja sitten ehkä se on myös kokonaisvaltaisempi, koska mä oon myöskin niin älyllinen ihminen, et sitten kun tuntee, niin sit hirveesti pää rullaa samalla, mut tossa ei voi sitä vaan pakottaa tuntemaan. Tai ei nyt pakottaa, mut siinä ei oikeen voi sekä rullata ja suorittaa että tuntea."

Oppilas kokee saavansa yhteyden itseensä ja omiin, välillä jopa vältelyihin tunteisiinsa, kun saa liikkeellä ja soitolla ilmaista itseään sanattomasti ja kokonaisvaltaisesti. Oppilas kokee, että liike auttaa yleensä voimakasta analysointia rauhoittumaan ja auttaa tuntemaan enemmän.

3. Auttaa itseilmaisussa

”Sen takia mä aloin ja oon aina halunnu soittaa, että se ois semmonen itseilmaisun ja luovuuden muoto millä pystyy käsittelemään tunteita. Aina ollut kaipuu siihen, mutta en ole aikaisemmin löytänyt huilunsoitosta sitä juurikaan. -- Toi linkitti tekemisen ja sen mitä mä oikeesti halusin.”

Oppilas nostaa esille syvän motivaationsa oppia soittamaan huilua pystyäkseen ilmaisemaan itseään; liikesoittoimprovisaation avulla oppilas kokee saavansa apua tähän.

”Huomas, että oli helpompi tuoda ja harjoitella muita kappaleita, missä oli nuotit, ni oli helpompi tuoda niihinkin sitä, että miltä musta tuntuu.”

Itseilmaisuus helpottuu myös nuoteista soitettavassa materiaalissa oppilaan mukaan. Tämä ei sinänsä vastaa suoraan tutkimuskysymykseen, miten liikeimprovisaatio vaikuttaa soittoimprovisaatioon, mutta halusin tuoda tämänkin huomion esille.

”Nyt tästä huilunsoitosta voi oikeesti tulla väline myöskin eikä vaan sellanen, et yritän opetella jotain taitoa, josta en ole varma et miksi mä sitä opettelen. Vaan niiku väline, joka voi palvella ja olla iloksi eikä vaan semmonen uuden oppimisen saavuttamisen suorittaminen.”

Oppilas ilmaisee toiveikkuutensa siitä, miten huilunsoitosta voisi tulla nyt itseilmaisun väline mekaanisen suorittamisen sijaan.

4. Auttaa omien rajojen tutkimisessa

- Oppilas: *”Ja jotenki nii... (taukoa) joo ... no nyt tuli tästä mieleen jotenki ehkä sellasta, mitä mä oon tosi paljon opetellu viime vuosina, ettei just kadottais itseään muiden kanssa et muistais omat rajat niinkö ei pelkästään semmosta rajan vetoa et nyt en halua tehdä tätä tai tämmöstä vaan ihan vaan myöskin se, että mun ei tarvi niinkö poistua itsestäni sen toisen alueelle, jotta se tilanne toimis tai että päästäis toista omalle alueelle. Ni jotenki tuntu, että nyt varsinkin tässä, kun katto tota...”* (pitkä tauko ja oppilaan herkistyminen)

- *Opettaja: Se näytti siltä, että siinä on kaksi erillistä yksikköä, jotka toteuttaa jotain yhteistä.*
- *Oppilas: Nimenomaan! Tuntu et ihan, ku tohon olis tiivistyny niinku kaikki se työ mitä mä oon tehny sen kanssa, että on oppinut sitä et kuulee itsensä myös muiden läsnä ollessa, mut ettei se oo sellasta et sit taas sulkeutuu omaan. Et me vaan oltiin ja me vaan tehtiin jotain ja se toimi.*

Oppilaan ja opettajan välinen keskustelu liittyy tässä viimeisellä tunnilla yhdessä tehtyyn liikesoittoimprovisaatioon nauhan säestyksellä. Oppilas kokee, että pysyy keskittymään omaan tuottamiseen välittämättä liikaa opettajasta, mutta kuitenkin siten, että hän ja opettaja luovat yhdessä jotain kokonaisuutena. Oppilas kokee tämän miellyttävänä, toimivana ja merkkinä henkilökohtaisesta kasvustaan.

5. Antaa rohkeutta

”Mä kiinnitin huomiota, et mä uskalsin niin ku pysähtyä, uskalsin olla tekemättä mitään sekä fyysisesti että... niin ku sekä liikkumisen että soittamisen puolesta. Et kylhän sen huomasi noista muistakin, et osas paremmin tehdä vähemmän tai oppi ettei tee. Mut tossa sen just huomasi. Mut toki siinä helpottaa, et se toinen täyttää sitä tilaa.”

Oppilas kokee pystyvänsä lisäämään rohkeammin hetkiä improvisaatioonsa, jolloin on tekemättä mitään. Viimeinen kommentti koskee viimeisellä tunnilla yhdessä tehtyä liikesoittoimprovisaatiota nauhan säestämänä, jolloin molemmat liikesoittoimprovisoivat samassa tilassa. Improvisaation aikana oppilas myös ottaa johdon käsiinsä ja muuttaa yhdessä tehtyä liikkeen suuntaa, mikä hämmästyttää häntä itseään nauhaa katsottaessa.

6. Parantaa soittotekniikkaa

”Must se on ihan uskomatonta, miten se voi vaikuttaa sekä niinkö siis teknisesti pelkästään. Et nyt on paljon helpompi soittaa muita läksyjä. Et mä olin soittanu tavallaan sen oman kapasiteetin ehdoilla, ni luulis et siinä jymähtäis siihen mitä on, ja se ei kehittyis mihinkään, mut sen sijaan puhallustekniikka ja kaikki kehittyi tai mä oletan et se on sitä, sillä yhtäkkiä mun oli helpompi soittaa ylhäältä. Ja yhtäkkiä tuntui

helpolta, kun oli nuotti, missä käytiin ylhäällä. Paljon helpommalta tuntuu nyt, vaikka edelleen ne saattaa epäonnistua"

Oppilas on aidosti yllättynyt siitä, miten näennäisesti paikallaan pysynyt improvisaatio, joka tapahtuu omien soittotaitojen mukavuusalueella, vaikuttaa positiivisesti huilun äänen ja soittotekniikkaan.

Oma tyytyväisyys

"Oli siis yllätys, että pystyin. Olin hämmentynyt myös alkupuolen pystymisestä, vaikka olikin pääkopan kanssa painimista, mutta vielä hämmentyneempi olin, kun pystyi tiputtamaan alemmas."

Oppilas on positiivisesti yllättynyt omasta kyvystään lähteä tutkimusmatkalle improvisaatioon ja päästämään hieman irti analysoivasta lähestymistavastaan. Liikesoittoimprovisaatioon heittäytyminen on hänelle entistä suurempi yllätys.

"Muistan et se tuntu siin tilanteessakin siltä, et ne komplimenttas toisiaan aika hyvin. Et tuntu et se toimi, mut sit jotenkin, ku ei nähny sitä liike puolta, sitä kokonaisuutta, koska ei nähny itteään ja mä muistan et se tuntu et se kuulosti siltä, et hei täähän saattaa kuulostaa ihan hyvältä. Mut sitten et viel jotenki se liikeki, ni se oli oikeesti aika... aika hienoa!"

Oppilas on tyytyväinen nähdessään kokonaisuuden videolta, missä opettaja ja oppilas yhdessä tekevät vapaata improvisaatiota nauhan säestyksellä.

Henkilökemia ja turvallisuus

"Se vaan toimi hyvin, mikä nyt muutenkin meillä on toiminu, et sä oot sopivalla tavalla silleen et sä venytät niitä rajoja, sä teet paljon enemmän ja oot ulospäin suuntautuneempi kuin minä, mut se ei oo liikaa, et mä en niin, ku sulkeudu. Se inspiroi. Ja on omassa kasvussa sen verran pitkällä et ei sulkeudu sen takia, ku ei voi tehdä niin paljon kuin se toinen. -- lapsetkin oppii imitoimalla. Teki oman määrän sun antamasta vinkistä"

Oppilas kokee oppilaan ja opettajan välisen kemian tukevana ja inspiroivana. Opettajan mallinäyttäminen ei aiheuta oppilaan sulkeutumista, vaan oppilas tiedostaa oman kypsyytensä auttaneen yhteisessä tekemisessä.

"Kun olin saanu välineitä ja saanu kokeilla niitä turvallisesti ihmisen kanssa, joka tietää mitä niillä voi tehdä... ja kokeilin sitten kotona."

Oppilas kokee opettajan turvallisesti henkilöksi, jonka kanssa on hyvä kokeilla erilaisia improvisaatiotekniikoita. Oppilas on kokeillut liikesoittoimprovisatiota myös kotona tuntien jälkeen.

7 POHDINTA

Haastattelututkimuksentulokset vastaavat mielestäni monipuolisesti kysymykseen, miten liikeimprovisaatio vaikuttaa soittoimprovisaatioon. Tämä mielestäni kertoo improvisaatiotuntien rakenteen onnistumisesta siinä määrin, että onnistuin antamaan oppilaalle ensimmäisiä kokemuksia sekä soitto- että liikesoittoimprovisaatiosta; tämä seikka mietitytti minua alkaessani rakentaa tutkimusasetelmaa ja suunnitellessani improvisaatiotuntien rakennetta. Oppilas pystyi itse luomaan omaa tuotostaan yhdistellen sekä soittoa että liikettä vapaasti improvisoiden, jonka ansioista hän sai kokemuksen liikkeen vaikutuksesta omaan soittoimprovisaatioonsa. Tutkimustuloksista havaitaan, että oppilas kokee liikkeen vaikuttaneen myös soittoonsa yleisellä tasolla soittoteknisesti, joten on hieman haasteellista erottaa soittoimprovisaatio pelkästä soitosta.

Näin jälkikäteen mietittynä tutkimuksen onnistumisen kannalta tärkeimmäksi seikaksi nousee mielestäni improvisaatiotuntien ilmapiiri ja se rakentui ilmiselvästi luottamusta herättäväksi, mikä on mielestäni luettavissa tuloksista ”rivien välistä”; pystyäkseen ilmaisemaan tunteitaan avoimesti ja uskaltaakseen raottaa sisintään toisen ihmisen läsnä ollessa, vaatii se luottamusta. Kide (2014) kuvailee hyvin, miten improvisaatiota opettaessa varsinaista opettamista tärkeämpää on opettajan avoin ja odottava suhtautuminen sekä oppilaan tunteitten huomioiminen ja kiinnostuminen niistä; improvisaatiossa oppilas suostuu asettamaan self-objektinsa jatkuvasti toisten eteen arvioitavaksi ja käsiteltäväksi, mikä tekee improvisaation opettamisesta tavallista opetusta herkemmän ja oppilas-opettaja -suhteesta luottamuksellisemman. (Kide, 2014, s. 122.) Olen samaa mieltä oppilaan kanssa henkilökemioidemme yhteen sopimisesta: mielestäni meillä oli (ja on edelleen) luottamuksellinen opettaja-oppilas -suhde, joka mahdollisti avoimen ilmapiirin niin improvisaatiotunneilla kuin itse haastattelussakin.

Oppilaalla oli hieman tanssitaustaa, mutta ei monia vuosia, joten sillä en koe olevan suurta merkitystä tutkimukseen. Oppilas oli tottunut reflektiiviseen

työskentelyyn ja tunteittensa sanoittamiseen, joten videoavusteinen palautehaastattelu toimi menetelmänä mielestäni erinomaisesti oppilaan kanssa. Emme palanneet yksityiskohtaan, että oppilas oli katsonut leikkaamattomat videot kahdesta ensimmäisestä etätunnista; koin ettei asia vaikuttanut haastattelun kulkuun tai tuloksiin juurikaan. Seikka, että haastateltava saattaa harjoittaa tahallista sensurointia, ”siivoamista” tai muistiin palauttamisen spekulointia käyttäen tapahtuman jälkeen saatuja jälkiviisauksia, joita vastaaja uskoo tutkijan etsivän, on tiedostettava videoavusteisessa palautehaastattelussa (Huang, 2014, s. 7). Itse koin tärkeänä saada oppilaani luomaan omia ajatusmalleja tapahtuneesta tilanteesta ja auttaa häntä ymmärtämään, mitä kokemus opetti hänestä itsestään ihmisenä. Jos oppilaani tekikin alitajuista siivoamista tai sensuuria ja sortui miellyttämään minua tutkijana ja haastattelijana paikoitellen, en näe sen vaikuttaneen haastattelun aitouteen mittavissa määrin. Oppilaani kyöneleet haastattelun aikana sekä syvällinen pohdinta hänen omasta kehityksestään ihmisenä tuntuivat tulevan oppilaani sisimmästä eivätkä laskelmoitusta analysoinnista, vaikkakin oppilaani on tunnustanut olevansa kognition avulla asioita lähestyvä analysoija. Oma toimintaa huomioidessa panin merkille, että haastattelijana minun tulisi oppia olemaan enemmän hiljaa, eikä heti täyttää esiin tulevia taukoja (ks. Kide, 2014, s. 198).

Kolmen ensimmäisen tunnin siirtyminen etätunniksi harmitti aluksi, sillä ajattelin, ettei improvisaatiota pysty opettamaan etänä. Mutta huomattessani oppilaan pystyvän käyttää improvisaationauhoja hyvin hyödykseen myös etänä rauhoitun. Ehkä fyysinen etäisyys jopa auttoi alussa oppilasta avautumaan improvisaation herkälle ja yksityisellekin alueelle. Etätuntien improvisaatiokokeilut onnistuivat omasta sekä oppilaan mielestä hyvin, mikä oli positiivinen yllätys sekä oppilaalle itselleen, että minulle. Onneksi olimme tottuneet etätunteihin jo edelliseltä syksyltä ja keväältä. Uskon, että aikaisemmat positiiviset kokemukset etätunneista rohkaisivat toteuttamaan tutkimuksen, vaikka kaikki tunnit eivät voineetkaan olla lähitunteja. Olin tyytyväinen, että saimme toteuttaa liikeimprovisaatiotunnit lähitunteina, jolloin pystyin olemaan fyysisesti tukena ja inspiroijana liikekokeiluissa.

Tutkimuksen tulosten myötä vaikuttaa siltä, että kun oppilas saa kosketuksen sisimpäänsä, helpottuu myös ilmaisu. Tämä on minusta tärkeä ja hyvin looginen havainto. Tutkimuksessa selviää, että yksi mahdollinen keino auttaa oppilasta saamaan kiinni omasta keskuksestaan ja ytimestään, on liikesoittoimprovisaatio. Vertaillen tuloksia johdannossa mainittuihin uusien opetussuunnitelmien tavoitteisiin (Opetushallitus 2017), tutkimuksella onnistuttiin tavoittamaan opetussuunnitelmissa mainittuja tavoitteita: kehollisuutta käyttäen pystyimme lisäämään oppilaasta lähteviä aloituksia, oppilaan itsetuntemusta, laskeutumaan hyväksyvään ja oppimisen iloa lisäävään ilmapiiriin sekä luomaan kestävästä hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria. Kaikki tämä lisää luontevasti oppilaan omaa motivaatiota ja halua oppia soittamaan.

Northwestern Yliopiston teatteriosaston tanssin apulaisprofessori Lynne Anne Blom ja apulaisprofessori ja tanssiohjelman johtaja Middleburyn Opistossa L. Tarin Chaplin (1988) ovat listanneet selkeästi ja kattavasti tanssi-improvisaatiotunnin tavoitteita. Tutkimuksen tuloksista on havaittavissa suoria yhtäläisyyksiä tanssiprofessorien listaamiin tavoitteisiin, jolloin voidaan todeta, että liikesoittoimprovisaatiotunnilla voidaan saavuttaa samoja tavoitteita kuin tanssi-improvisaatiotunnilla; yhtymäkohtia löytyy vaivatta viiteen tavoitteeseen:

1. Tutkia, kokeilla, leikkiä, muotoilla ja luoda.

→ Oppilaan tuntemus onnistumisesta, *"Et me vaan oltiin ja me vaan tehtiin jotain ja se toimi."*

2. Päästää irti itsestään ja päästä syvemmälle omaan liikkumiseen, syvemmälle itseen, joka on usein tukahdutettu tai tuntematon

→ Oppilaan matka tunteisiin, joita jopa vältellyt.

3. Saada rohkeutta murskata tietoiset päätökset tai kontrollointi ja luottaa intuitiiviseen valinnan tekemiseen.

- Oppilaan kyky päästää irti pään analysoinnista ja laskeutua kehoon.
4. Löytää identiteettiä liikkeessä; kokeilla erilaisia rooleja ja tutkia erilaisia vastauksia suuremman ja joustavamman minäkuvan saavuttamiseksi.
- Tutkimus avasi oppilaalle uuden maailman, jossa soitosta voi tulla väline itsensä ilmaisuun. Kokeilut antoivat rohkeutta.
5. Osallistua ryhmäprosessiin; tasapainottaa itsensä ”osa jotain” ja ”erillään jostain” välillä; antautua ryhmälle säilyttäen samalla perusvastuun yksilönä.
- Oppilaan merkittävä huomio, miten on oppinut pitämään omista rajoistaan huolta toisten läsnä ollessa.
- (Blom & Chaplin, 1988, s. 48)

Soittotekniikan paraneminen yllätti oppilaan lisäksi myös itseni tutkimustuloksissa; ylä-äänien syttymisen helpottumiseen osaltaan saattoi vaikuttaa myös luonnollinen oppiminen toistojen myötä. Voisin kuvitella, että nimenomaan tämä tulos kiinnostaa instrumenttiopettajia. Tuloksen myötä liikkeen ja soiton yhdistämistä on helpompi perustella ilmapiirissä, jossa on pitkään painotettu soittoteknisiä valmiuksia ja tunteista puhuminen on jätetty enemmän tai vähemmän tietoisesti syrjään. Haluan mainita, että itseäni mietityttää, miksei opetus suunnitelmissa puhuta oppilaan henkisestä hyvinvoinnista mitään? Oppimisen todetaan kyllä edistävän oppilaan hyvinvointia ja oppilasta ohjataan fyysisen toimintakyvyn ylläpitämiseen (Opetushallitus, 2017, s. 11, 50). Ehkä henkisen hyvinvoinnin ja tunteitten käsittelyn koetaan kuuluvan vain terapian puolelle, mikä on mielestäni hieman harmillisen ”mustavalkoista”.

Olen kokenut, että soittoteknisiä asioita on helpompi opettaa, ilmaisun opettaminen on huomattavasti haasteellisempaa. Uskon, että samoja huomioita ovat tehneet muutkin kollegani. Esiin nousseista tuloksista kolme kohtaa (1. va-

pauttaa, 3. auttaa itseilmaisussa ja 5. antaa rohkeutta) liittyivät tunteisiin. Tutkimustuloksia voisi käyttää hyväksi siis myös soittoteknisten asioiden opettamiseen, mutta ennen kaikkea oppilaan oman henkilökohtaisen ilmaisun opettamiseen. Myös esiintymis- tai soittojännityksen laukaisemiseksi sekä niiden hallintaan saamiseksi voisi ajatella kokeiltavan liikesoittoimprovisaatiota.

Itselleni tutkimus antoi tärkeän huomion: välillä (jos ei jopa aina) soittoteknisten asioiden oppiminen tapahtuu paremmin (kehon)tunteen kuin pään kautta. Olen havaitsevinani uusien opetussuunnitelmien myötä pedagogiikan ja terapian ajattelumaailman lähentymistä, jolloin (kehon)tunteitten avulla oppiminen voisi tulla enemmän osaksi myös musiikkioppilaitosten oppimiskulttuuria. Kiteen sanoin: ”hyvä suhde omaan improvisaatioon merkitsee hyvää suhdetta itseen” (Kide, 2014, s. 138). Jos liike muokkaa identiteettiämme ja näytämme oman identiteettimme liikkeessämme (Ylönen, 2019, s. 107), voisiko ajatella, että myös soitto muokkaa meitä ja me näytämme identiteettimme soitossamme? Tätä herkullista yhdistelmää syvennyn mielenkiinnolla tarkastelemaan lisää tulevaisuudessa.

Tarkempien tutkimusten puuttumisesta johtuen voin vain arvuutella, toisiko kehollinen tietämys ja vapautuminen sielukkaampaa ilmaisua niin teknisesti kuin ilmaisullisesti kaikkien instrumenttien soittajille. Olisiko liikesoittoimprovisaatio soittoteknisten asioiden lisäksi avain päästä yhteyteen omaan sisimpäänsä kenelle instrumentalistille tahansa?

Tämän kandidaatintutkimuksen tuloksissa ollaan hieman lähempänä ymmärrystä siitä, mitä kaikkea voidaan saada aikaan soiton ja liikkeen yhdistämisellä. Jotta soiton ja liikkeen yhdistämiseen suhtauduttaisiin mielenkiinnolla ja myönteisesti myös musiikkioppilaitoksissa, tarvitaan siihen lisää perusteluja miksi yhdistää soitto ja liike, mikä puolestaan vaatii lisää tutkimuksia aiheesta. Tässä tutkimuksessa otanta oli suppea (yksi oppilas) ja tutkimuskerrat lukumäärältään pienet (6 kertaa), mutta tulokset ovat mielestäni hyvin mielenkiintoisia. Tarvitsemme lisää tutkimuksia, joissa paneuduttaisiin isommalla otannalla ja pidemmällä aikavälillä aiheeseen. Jos tutkimuskysymystä muotoilisi uudestaan,

esim. miten liikesoittoimprovisaatio vaikuttaa yleisesti soittoon, saisimmeko erilaisia tuloksia? Ehkä myös tutkimusmenetelmää voisi muuttaa; tulevaisuudessa pitempikestoinen toimintatutkimus ja useampi haastattelu isommalle otannalle tutkimuksen eri vaiheissa antaisivat varmasti tarkempaa tietoa aiheesta. Hyvä uusi tutkimuskysymys voisi olla miksi yhdistää soitto ja liike.

Puhelinhaastattelussa klarinettitaiteilijaopettajan ja liikettä ja soittoa yhdistäneen Kari Kriikun (30.9.2021) kanssa keskustelimme muun muassa aiheesta miksi yhdistää soitto ja liike. Kriikku toi esille ajatuksen, että yhdistäessään näitä kahta taiteen lajia, tulisi tiedostaa päämäärä ja miettiä miksi yhdistää ne; soiton ja liikkeen yhdistelmä pitäisi saada näyttämään kokonaisuudelta, jossa ne palvelevat toinen toisiaan. Kriikku mainitsi myös, miten liikkeen harjoittelu on hänestä mukavaa ja se rentouttaa. (Kriikku, 2021). Hän sai minut ymmärtämään yhdistämisen motiivin tärkeyden. Vaikka Kriikun kanssa keskustelu koski enemmän valmiiksi kirjoitetun musiikin ja liikkeen yhdistämistä, löytyy hänen kommentistaan jo yksi merkittävä syy soiton ja liikkeen yhdistämiseen: rentouden saavuttaminen; tämän ovat maininneet myös Blom ja Chapman (1988) yhdeksi hyväksi syyksi improvisoida tanssilla (Blom & Chapman, 1988, s. 28). Tuntuu luontevalta ajatella, että tietoisempi kehon käyttö auttaa myös soittajaa kehittämään omaa tulkintaansa ja auttaa samalla soittimen hallinnassa.

Olisin itse taipuvainen ajattelemaan, että vastaus Kriikun kysymykseen löytyy improvisaatiosta, jolla on suuret mahdollisuudet herättää oppilaiden oma sisäinen motivaatio. Tätä korostaa myös tarinasäveltämisen kehittäjä Hanna Hakomäki (2005): toimiessamme oppilaan itse tuottaman materiaalin kanssa, tuemme ja kannustamme oppilasta löytämään oman sisäisen motivaation oppimiseen. (Hakomäki, 2005, s. 50.)

Improvisaatio on mielestäni tärkeä tutkimuksen kohde niin hyvinvoinnin ylläpitäjänä kuin korjaavana toimintana ja haluan oppia käyttämään sitä enemmän omassa opetuksessani. Tämä kuitenkin haastaa minut opettajana; minut on koulutettu opettamaan tavalla, jossa behavioristinen näkemys on ollut vallalla. Olen huomannut opetustyössäni, että haaste on myös vastaanottajan päässä eli

oppilaissa. Kiteen sanoin: ”kun on tottunut tekemään sääntöjen mukaan, on vaikea olla ilman niitä” (Kide, 2014, s. 171). Dialogisuus viehättää minua niin pedagogiikassa kuin elämässä yleisestikin (ks. esim. Anttila, 2003). Tavoitellessamme kestäväää hyvinvointia edistävää toimintakulttuuria musiikkioppilaitoksissa koen, että terapeutin asennoituminen musiikkiin ja tanssiin on yksi liian vähän käytetty ja tutkittu voimavara musiikkioppilaitosten toimintaympäristöissä. Tarvitsemme nyt ja tulevaisuudessa rohkeaa kokeilua ja uudenlaista lähestymistapaa instrumenttiopetukseen.

LÄHTEET

- Anttila, E. (2003). *A Dream Journey to the Unknown – Searching Dialogue in Dance Education*. Teatterikorkeakoulu. Tanssi- ja teatteripedagogiikan osasto. Väitöskirja. Helsinki: Yliopistopaino. Haettu osoitteesta https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/33789/Acta_Sce-nica_14.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Blom, L. A. & Chaplin, L. Tarin (1988). *The Moment of Movement – Dance Improvisation*. Pittsburgh, University of Pittsburg Press. Haettu 3.10.2021 osoitteesta <https://web-p-ebscohost-com.ezproxy.jyu.fi/ehost/detail/detail?vid=0&sid=6ed66237-9b44-47d6-8a53-15d3eb457896%40redis&bdata=JnN-pdGU9ZWWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=829290&db=nlebk>
- Hakomäki, H. (2005). Pedagogisia näkökulmia tarinasäveltämiseen. *Musiikkiterapia* 20(1) (s. 38–61). Jyväskylä: Kopijyvä.
- Hakomäki, H. (2013). *Storycomposing as a Path to a Child's Inner World – A Collaborative Music Therapy Experiment with a Child Co-Researcher*. Jyväskylän Yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Huang, L-S. (2014). *Video-Stimulated Verball Recall: A Method for Researching Cognitive Processes and Strategic Behaviours*. Lontoo, SAGE Publication Ltd. Haettu 26.9.2021 osoitteesta <https://methods-sagepub-com.ezproxy.jyu.fi/base/download/Case/video-stimulated-verbal-recall-cognitive-processes-and-strategic-behaviors>
- Jonsson, H. (2013). *Keho ja mieli liikkeelle! – kokemuksia kehollisuudesta ja kehon merkityksistä luovan liikkeen kurssilla*. Jyväskylän yliopisto. Taidekasvatus. Pro gradu -tutkielma. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40849/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201302011147.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kaeppler, A. L. (2000). II. Dance Ethnology and the Antropology of Dance. *Dance Research Journal* (Vol 32/1, s. 116–125). Cambrigde University Press. Haettu 3.10.2021 osoitteesta <https://www.cambridge.org/core/journals/dance-research-journal/article/ii-dance-ethnology-and-the-anthropology-of-dance/9C8F94BD510F1EB7BA1F7EFED5E13E97>
- Kettumäki, T. (2020). *Muusikko tanssii - Taidepedagogiikan uudelleen jäsentäminen soitto- ja tanssi-improvisaation kautta*. Savonia-ammattikorkeakoulu. Kulttuuriala. Ylempi ammattikorkeakoulu tutkinto. Opinnäytetyö. Haettu osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/340801/Kettum%C3%A4ki_Tanja.pdf?sequence=2&isAllowed=y

- Kide, T. (2014). *Kelluntamusiikki – Improvisoinnin opetusmenetelmä*. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, DocMus-tohtorikoulu, Studia Musica 55. Väitöskirja. Helsinki: Unigrafia.
- Leinonen, O. (2013). *Liikeanalyysi masentuneiden ja ei-masentuneiden musiikista havaitsemien perustunteiden ilmaisusta liikkeessä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Pro gradu -tutkielma. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/42465/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201311152598.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Leinonen, R. (2018). Sisällönanalyysi. Haettu 13.10.2021 osoitteesta <https://spoken.fi/sisallonanalyysi/>
- Lehikoinen, K. (2014). *Tanssi sanoiksi: tanssianalyysin perustietoa*. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu, Tanssin koulutusohjelma. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Luopajarvi, R. (2012). *Tanssi kuin kukaan ei katsoisi – Nuorten musiikillinen tunneilmaisuus liikkeen avulla*. Jyväskylän yliopisto. Psykologian laitos. Pro gradu -tutkielma. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/38534/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201209122391.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Partio, J. (2019). *Anna Halprinin improvisaatiokäsityksen ulottuvuudet*. Jyväskylän Yliopisto. Taidekasvatus. Maisterintutkielma. Haettu osoitteesta <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/64157/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201905232768.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Punkanen, M., Saarikallio, S., Leinonen, O., Forsblom, A., Kulju, J., Luck, G. (2017). Emotions in Motion: Depression in Dance-Movement and Dance-Movement in Treatment of Depression. *The Oxford Handbook of Dance and Wellbeing*. Haettu 22.11.2021 osoitteesta <https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199949298.001.0001/oxfordhb-9780199949298-e-58?print=pdf>
- Opetushallitus. (2017). Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Määräykset ja ohjeet 2017:12a. Haettu 28.9.2021 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/taiteen-perusopetuksen-laajan-oppimaaran-opetussuunnitelman>
- Seikkula, J. (2019). Ruumiillisuus psykoterapiassa: dialogista toisiinsa virittäytymistä ja synkroniaa. Teoksessa J. Erkkilä ja M. E. Ylönen (toim.), *Ennen sanoja – Pohdintoja ruumiillisuudesta* (s. 1–23). Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.
- Ylönen, M. E. (2019). Ruumiillisia kuiskauksia ja huutoja – Identiteetin rakentuminen tanssi- ja taideterapiassa. Teoksessa J. Erkkilä ja M. E. Ylönen (toim.), *Ennen sanoja – Pohdintoja ruumiillisuudesta* (s. 89–110). Jyväskylä: Jyväskylän Yliopistopaino.